

Nr 768

Av herr **Ekström** i Iggesund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående kommunal skatteutjämning, m. m.

(Lika lydande med motion nr 648 i Första kammaren)

Den kommunala verksamheten har under senare år kännetecknats av en synnerligen kraftig expansion, vilket icke minst kan utläsas av de ständigt ökade utdebiteringssatserna. Utan att närmare ingå på anledningarna härtill kan dock konstateras, att medelutdebiteringen för landets samtliga primärkommuner för innevarande år uppgår till kr. 17: 25, vilket innebär en ökning enbart från föregående år med kr. 0: 75 per skattekrona.

Frågan om en rättvis kommunal skatteutjämning genom statens medverkan har vid skilda tillfällen varit föremål för utredning, och under de år som förflutit efter det att 1958 års skatteutjämningskommitté tillsattes har man ofta när det gällt frågor rörande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun anfört, att innan justeringar verkställes borde resultatet av kommitténs arbete först avvaktas.

Skatteutjämningskommittén avgav under föregående år sitt betänkande "Kommunal skatteutjämning", och sedan detta varit föremål för sedvanlig remissbehandling har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till nya grunder för skatteutjämning i proposition nr 43.

Departementschefen har i stort sett godtagit de principer som föreslagits av kommittén, innebärande att allmänt skatteutjämningsbidrag skall utgå dels som tillskott av skattekraft vid brist på sådan och dels som ett i kronor bestämt belopp vid hög utdebitering. Härutöver kan i vissa fall extra skatteutjämningsbidrag utgå. Departementschefen har emellertid vid utformandet av reglerna gått längre än kommittén, vilket i viss mån torde kunna förklaras av att samtidigt förslag avgivits beträffande borttagandet av vissa specialdestinerade statsbidrag.

Beträffande tillskottet av skattekraft indelas landet i tre områden, varvid samtliga län utom de fyra nordligaste hänföres till skattekraftsområde 1, vilket alltså bland annat innebär, att Gävleborgs län avskiljes från det övriga Norrland. Vi kan icke finna detta sakligt motiverat och vill anföra nedanstående synpunkter.

Vid fjolårets riksdag väcktes de likalydande motionerna I: 124 och II: 152 med förslag om ändring av de provisoriska bestämmelserna angående bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner. Härvid pekade

motionärerna i första hand på den synnerligen ogynnsamma befolkningsutvecklingen i Gävleborgs län och påvisade, att verkställda prognoser om en väntad folkmängdsutveckling slagit helt fel. Enligt dessa prognoser skulle folkmängden fram till år 1975 visa en ökning med 24 140 personer till 318 100, d.v.s. i genomsnitt 1 510 om året. I stället har folkmängden minskat, och under senare år har minskningen i landskapet Hälsingland varit så stor, att den icke kunnat motvägas av ökningen i Gästrikland. Vi vill i detta avseende hänvisa till den tidigare återopade motionen II: 152 år 1964, varav framgår befolkningsutvecklingen i de båda landskapen. Härtill bör fogas, att folkmängden även under det sistförflutna året visat en negativ utveckling. Folkmängden uppgick vid årsskiftet enligt preliminär uppgift till 291 914 invånare. Landskapet Hälsingland minskade med 1 444, medan Gästrikland ökade med 605, varför den totala nettominskningen i länet uppgick till ca 800 invånare.

En dylik befolkningsstatistik utvisar emellertid endast nettoresultatet vid varje årsskifte. Av större intresse torde vara frekvensen av in- och utflyttade i ett län. Vid närmare studium härav kan man konstatera att Gävleborgs län under år 1964 förlorade 2 000 invånare genom utflyttningar, vilket var ca 500 flera än året dessförinnan. Framför allt var det Hälsinglands landsbygd som liksom tidigare drabbades hårt. Norra länsdelen har den vägen förlorat ca 1 730 invånare, men även Gästrikland har att redovisa flyttningsförluster, under år 1964 235 invånare mot ca 170 året före.

Denna stora utflyttning från Hälsingland är givetvis en följd av att det icke funnits tillräckliga möjligheter till arbete och försörjning inom landskapet. Eftersom det är yngre människor som i regel avflyttar, medför detta att ålderssammansättningen blir alltmer ogynnsam, vilket påverkar kommunernas ekonomi i allra högsta grad, inte minst i fråga om åldringsvården. Vi anser oss följaktligen ha fullt stöd för vårt påstående att de båda i länet ingående landskapen utvisar en olikartad struktur, vilket framgår av de ovan redovisade folkmängdsuppgifterna. Landskapet Hälsingland befinner sig i en mera ogynnsam situation än Gästrikland, även om förhållandena i detta sistnämnda landskap likaledes under senare år beträffande folkmängd och sysselsättningsförhållanden visat en negativ utveckling. Det är med tillfredsställelse vi har kunnat konstatera, att statsmakterna under senare år uppmärksammat dessa förhållanden, och även om vi anser att det förelåg fullt bärande skäl till att landskapet Gästrikland vid lokaliseringspolitikens utformning hade hänförts till det norra stödområdet, anser vi likväl det beslut som riksdagen fattade rörande uppmjukningen av gränsdragningen tills vidare vara tillfredsställande. Att delar av Gästrikland dock tämligen snart måste inlemmas i det norra stödområdet framstår för oss helt klart.

Den försöksverksamhet i fråga om uppförandet av industribyggnader i

lokaliseringsspolitiskt syfte, som bedrivits sedan mitten av år 1963, har inneburit, att minst 1 000 nya arbetstillfällen skapats i landskapet Hälsingland. Arbetsmarknadsstyrelsen har under senare år i skilda avseenden vidtagit åtgärder för att söka förstärka och utöka näringslivet i landskapet. Att det kommunala skatteuttaget härvid spelar en väsentlig roll torde icke närmare behöva motiveras.

De vid föregående års riksdag väckta motionerna avslogs i enlighet med statsutskottets hemställan. Utskottet grundade sitt ställningstagande bland annat på det remissyttrande som 1958 års skatteutjämningskommitté avgivit men även på det förhållandet att innevarande års riksdag skulle bli förelagt ett nytt bidragssystem.

Skatteutjämningskommittén anförde sedermera i sitt betänkande vissa synpunkter beträffande Gävleborgs län, varvid anfördes, att tillräckliga skäl icke syntes föreligga att garantera länet en högre skattekraft än den som skulle ernås om länet placerades i skattekraftsområde 1. Kommittén ansåg sig ha stöd för detta, eftersom en undersökning visat, att medelutdebiteringen för de kommuner som har en skattekraft under 80 % av medel-skattekraften i riket skulle bli 17,36 kr./skr. (i Gästrikland 17,33 och i Hälsingland 17,36 kr./skr.). Den jämförelse kommittén här har gjort är oklar och synes oss icke på något sätt rättvisande, och kommitténs påpekande att den föreslagna skattekraftsgränsen skulle komma att ligga 10 procentenheter över det i motionerna föreslagna gränsunderlaget enligt skattelindringsförordningen kan med hänsyn till att ett helt nytt system föreslås icke tillmätas någon betydelse.

Även om man i princip accepterar de av kommittén och departementschefen framförda synpunkterna, att en indelning i skattekraftsområden måste bli schablonartad, men med ett beaktande av allmänna kostnadsolikheter på grund av hårt klimat och befolkningsgleshet samt likartade faktorer, anser vi att Gävleborgs län bör tillhöra samma område som Västernorrlands län. I vart fall bör landskapet Hälsingland uppflyttas till detta område.

Utöver det statistiska material som återfinnes i propositionen vill vi här nedan lämna en sammanställning rörande dels Gävleborgs län och dels det i Västernorrlands län ingående landskapet Medelpad.

	Gävleborgs län			Medelpad
	Gästrik- land	Hälsing- land	Summa	
Antal skattekronor enl. 1963 års taxering	7 674 676	5 854 760	13 529 436	5 908 365
Antal skattekronor enl. 1964 års taxering	8 212 444	6 375 349	14 587 793	6 525 186
Ökning i procent	7,0	8,9	7,8	10,4
Antal skattekronor per invånare enl. 1963 års taxering ...	53,42	38,98	46,02	49,57
I procent av medelskatte- kraften i riket	97,0	70,8	83,6	90,0
Antal skattekronor per invånare enl. 1964 års taxering ...	57,0	42,90	49,83	54,78
I procent av medelskatte- kraften i riket	94,5	71,1	82,6	90,8
Medelutdebitering för år 1965, totalt	18,10	19,11	18,58	19,50
Primärkommunal	11,85	12,86	12,33	12,50
Landsting	6,25	6,25	6,25	7,0

Av sammanställningen framgår, att antalet skattekronor per invånare visar stora skiljaktigheter. Hälsingland har det i särklass lägsta enligt 1964 års taxering, d.v.s. 42,90, att jämföra med det vägda medeltalet för Medelpad, vilket uppgår till 54,78. Departementschefen har i propositionen anfört, att medelutdebiteringen efter skatteutjämningsbidrag skulle för Gästrikland bli 16: 70 kr./skr. och för Hälsingland 16: 85 kr./skr., vilket han icke anser vara anmärkningsvärt höga tal. Vid en sådan bedömning måste enligt vår mening även tagas hänsyn till den totala skatteintäkt som gävleborgskommunerna kommer att erhålla. Att denna blir lägre än i kommuner där ett starkare skatteunderlag finnes är alldeles självklart. Det är vår bestämda mening, att man i den närmaste framtiden, kanske redan nästa år, kommer att finna de högsta utdebiteringarna i landet inom Gävleborgs län. Vi grundar detta bl. a. på att dess landsting säkerligen kommer att under innevarande år bli nödsakat företaga en avsevärd höjning av sin utdebitering. Även om i förslaget till förordning stadgas, att Konungen skall äga förordna om avvikelser från indelningen, anser vi, att det redan nu föreligger starka skäl till att hela Norrland betraktas som en enhet med en fördelning av de olika delarna i områdena 2 och 3.

Under återopande av ovan anförda, hemställer vi,

i första hand

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 43 år 1965 angående kommunal skatteutjämning m. m. måtte besluta sådan ändring av 7 § förordningen om skatteutjämningsbidrag att Gävleborgs län överflyttas från skattekraftsområde 1 till skattekraftsområde 2, och i andra hand

att det i länet ingående landskapet Hälsingland överflyttas på dylikt sätt, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderligt förslag till ändring av författningstexten.

Stockholm den 23 mars 1965

Sven Ekström
i Iggesund

Einar Asp

Anders Haglund

Gunbjörg Thunvall